

Krzysztof Korzeń

DOLINA PAŁACÓW I OGRODÓW – NOWY PRODUKT TURYSTYCZNY OPARTY NA DZIEDZICTWIE KULTUROWYM KOTLINY JELENIOGÓRSKIEJ

Kotlina Jeleniogórska jest miejscem szczególnym na turystycznej mapie Polski. Z jednej strony wspaniałe krajobrazy Karkonoszy i Rudaw Janowickich, a z drugiej niespotykane nasycenie obiektami zabytkowymi. Liczba, ale przede wszystkim jakość oraz różnorodność historycznych budowli nadają regionowi niepowtarzalny charakter. To połączenie walorów naturalnego krajobrazu i dziedzictwa kultury materialnej podkreślają dodatkowo wspaniałe założenia parkowe otaczające najświetniejsze rezydencje. Krajobrazowe parki, nierzadko połączone ze sobą historycznymi alejami, wtapiają się w naturalne wzgórza, lasy i polany Kotliny.

Ta wyjątkowa harmonia działań twórczych człowieka i naturalnego krajobrazu już pod koniec XVIII w. zyskała status miejsca wyjątkowego. Tu swoje rezydencje zakładały najświetniejsze rody europejskie: Habsburgowie, Hohenzollernowie, Schaffgotschowie, Czartoryscy, Radziwiłłowie, książęta hescy i orańscy. W okresie romantyzmu Kotlina stała się znanym miejscem turystycznym i uzdrowiskowym. Przybywali tu artyści, miłośnicy przyrody i podróżnicy z całej Europy i Ameryki, m.in. Fryderyk Chopin, Johann Wolfgang Goethe, John Quincy Adams. Urzeczeni krajobrazem malarze zakładali tu kolonie i szkoły artystyczne. Gdy w połowie XIX w. pruska rodzina królewska nabyła rezydencje w Karpnikach, Mysłakowicach i Wojanowie, swoją działalność w Kotlinie Jeleniogórskiej rozpoczęli najlepsi architekci oraz architekci krajobrazu: Karl Friedrich Schinkel, Friedrich August Stüler oraz Peter Joseph Lenne. Intensywny napływ turystów sprawił, iż w całym regionie rozwijała się wspaniała architektura uzdrowiskowa, rezydencjonalna i willowa.

Ten turystyczny i architektoniczny rozwój został przerwany w czasie II wojny światowej, a szczególnie w 1945 r. Dotychczasowi mieszkańcy musieli opuścić te tereny, a nowi przybysze w sercach i pamięci mieli zapisane pozostawione na wschodzie krajobrazy Podola, zachodniej Ukrainy czy Litwy. To nie sprzyjało ciągłości kulturowej miejsca. Jednak znacznie poważniejszym zagrożeniem dla pozostawionej tu wielowiekowej spuścizny polskiej, czeskiej, austriackiej i pruskiej okazały się względy polityczne i ideologiczne. Obce kulturowo i ideowo zabytki, które przetrwały działania wojenne w stanie nienaruszonym, przez całe dziesięciolecie (poza nielicznymi wyjątkami) były pozbawione należytej konserwacji i opieki. Zaowocowało to ogromnymi zniszczeniami.

Dziś Kotlina Jeleniogórska odkrywana jest na nowo. W ostatnich latach szeroko zakrojone działania konserwatorskie oraz równoległe z nimi prowadzona popularyzacja znajdującego się tu dziedzictwa kulturowego powodują, że region karkonoski jest postrzegany przez turystów jako miejsce niezwykle nagromadzenia obiektów zabytkowych – zwłaszcza budowli rezydencjonalnych. Do najistotniejszych obiektów należą: dwór w Janowicach Wielkich, zamek Bolczów, pałac w Wojanowie, pałac w Łomnicy, zamek i Pałac Dębowy w Karpnikach, pałac w Bukowcu, pałac w Mysłakowicach, pałac w Miłkowie, pałac i dwór w Stanisławowie, Dwór Czarne i Pałac Paulinum w Jeleniej Górze, pałac Schaffgotschów w Cieplicach, Zamek Chojnik w Sobieszowie, wieża Książęca w Siedlęcinie, Nowy Dwór oraz Pałac Miejski w Kowarach. To niezwykle nagromadzenie rezydencji rodów szlacheckich, znajdujące się na obszarze zaledwie ok. 100 km², sąsiaduje z zabytkowymi układami osadniczymi. U podnóża Karkonoszy wykształciło się 7 miejskich układów urbanistycznych o zróżnicowanym rodowodzie i układzie przestrzennym:

- Stare Miasto z jego najbliższym otoczeniem w Jeleniej Górze,
- zespół urbanistyczny uzdrowiska Cieplice (w obrębie miasta Jelenia Góra),
- zespół urbanistyczny Sobieszowa (j.w.),
- Stare Miasto w Kowarach,
- zespół śródmiejski w Piechowicach,
- układ urbanistyczny Karpacza,
- układ urbanistyczny Szklarskiej Poręby.

Na terenie Kotliny Jeleniogórskiej znajduje się również 56 obiektów sakralnych, zlokalizowanych w obrębie śródmieść oraz w centralnych

częściach wsi. Obiektami o szczególnych walorach architektonicznych oraz artystycznych są:

- gotycki kościół św. Erazma i św. Pankracego w Jeleniej Górze,
- klasycystyczny d. Kościół Łaski – obecnie kościół garnizonowy,
- romański drewniany kościół Wang w Karpaczu, przeniesiony z południowej Norwegii.

Wśród innych obiektów należy wymienić także zabytkowe zespoły zabudowy mieszkaniowej i mieszkalno-usługowej, wchodzące w skład zarówno wspomnianych wcześniej miejskich zespołów urbanistycznych, jak i układów ruralistycznych. Unikalne cechy posiada zespół budynków w Mysłakowicach, zbudowany w pierwszej połowie XIX w. przez osadników z Tyrolu. Specjalną grupę obiektów zabytkowych stanowią budynki użyteczności publicznej, wśród których m.in. wymienić należy okazałe ratusze w Jeleniej Górze, Kowarach, teatr jeleniogórski, budynki szkolne oraz sanatoryjne. Specyficzną, wartościową grupę obiektów usługowych stanowią schroniska górskie, a także pensjonaty, hotele i wieże widokowe.

Jednak region ten, zwany coraz częściej „Doliną Pałaców i Ogrodów”, słynie przede wszystkim z niezwykle nagromadzenia zamków, pałaców i dworów. Te niespotykane na skalę europejską walory kulturowe przez ponad 50 lat były niedoceniane. Ich często niewłaściwe zagospodarowanie i daleko posunięta degradacja spowodowały, że znajdujące się tu rezydencje w powszechnej świadomości przestały istnieć. Zmiany, jakie przyniósł przełom polityczny końca lat 80. XX w., spowodowały również zwrócenie uwagi na potrzebę ochrony i odbudowy zapomnianego dziedzictwa kulturowego tego terenu.

Pierwsze działania konserwatorskie w znajdujących się tu obiektach zabytkowych pochodzą sprzed 9–10 lat, kiedy to zorganizowany został przez Krajowy Ośrodek Badań i Dokumentacji Zabytków (we współpracy z miejscowymi służbami konserwatorskimi i władzami gminy Mysłakowice) cykl warsztatów studenckich, służący m.in. dokumentowaniu oraz promowaniu walorów kulturowych Kotliny. Bardzo ważną rolę w ponownym ich odkrywaniu po latach zapomnienia odegrali właściciele pałacu w Łomnicy, jednego z pierwszych odnowionych i udostępnionych turystom obiektów pałacowych w Kotlinie. Byli oni wraz z szerokim kręgiem przyjaciół inspiratorami pokazywanej w wielu miastach Dolnego Śląska i Niemiec wystawy pt. „Dolina Zamków i Ogrodów – Śląskie Elizjum”,

która walnie przyczyniła się do powodzenia dalszych zabiegów związanych z ochroną i udostępnieniem kompleksu jeleniogórskich rezydencji.

Świadomość wielkiej wartości kulturowo-krajobrazowej i przyrodniczej Kotliny, ukształtowanej przez ostatnie stulecia jako niezwykłego miejsca w skali całej Europy, stawała się coraz powszechniejsza. Jesienią 2005 r. na II Konferencji, zorganizowanej przez jeleniogórski oddział Towarzystwa Urbanistów Polskich, można było podsumować efekty dotychczasowej działalności wielu środowisk na rzecz wprowadzenia nowych zasad ochrony i odbudowy dziedzictwa kulturowego na obszarze Kotliny Jeleniogórskiej. Zaproponowano wtedy, by rozpocząć działania zmierzające do utworzenia na tym terenie Parku Kulturowego. Jednak trzeba było następnych trzech lat dla przekonsultowania idei utworzenia parku na poziomie władz samorządowych gmin. Prace te, były koordynowane przez Związek Gmin Karkonoskich i w ostatnim okresie przez Fundację Doliny Pałaców i Ogrodów.

W 2007 r. z inicjatywy Związku, została opracowana „Koncepcję zrównoważonego rozwoju Regionu Karkonoskiego”, której jednym z elementów było wypracowanie podstaw merytorycznych dla ustalenia zasięgu przestrzennego Parku wraz z przygotowaniem projektu uchwały o jego utworzeniu. Szeroka promocja tej idei i uzyskanie dla niej aprobaty zainteresowanych samorządów i środowisk mogły doprowadzić do tego, że na mocy uchwały Zgromadzenia Związku Gmin Karkonoskich powstał 30 października 2008 r. Park Kulturowy Kotliny Jeleniogórskiej „Dolina Pałaców i Ogrodów”.

Działania te były realizowane przy aktywnej współpracy z Fundacją Doliny Pałaców i Ogrodów. Organizacja ta nieprzerwanie od 2006 r. działa na rzecz promocji dziedzictwa kulturowego tego niezwykłego zakątka Europy. W ramach swojej działalności Fundacja zrzesza kilkanaście podmiotów opiekujących się obiektami zabytkowymi oraz popularyzuje Kotlinę Jeleniogórską pod wspólnym hasłem „Dolina Pałaców i Ogrodów”. Swoje cele statutowe realizuje poprzez:

1. **Działalność wydawniczą**, obejmującą m.in.: albumy, książki, foldery, przewodniki, ulotki, kalendarze, pocztówki dotyczące zabytków w Kotlinie Jeleniogórskiej.

2. **Organizację konferencji** związanych z popularyzacją dziedzictwa kulturowego Kotliny Jeleniogórskiej.

3. **Przygotowywanie wystaw** obejmujących różne zagadnienia związane z dziedzictwem kulturowym oraz ochroną i konserwacją zabytków w Kotlinie Jeleniogórskiej. Wymienić tu należy m.in. ekspozycje stałe pn. „Dolina Pałaców i Ogrodów”, „Na tyłach Dworu”, „Odbudowa Pałacu w Wojanowie”, „Rewaloryzacja założenia pałacowo-parkowego w Bukowcu” w poszczególnych obiektach rezydencjonalnych, jak również ekspozycje czasowe, np. wystawy fotografii i prac malarskich. Wystawy te są organizowane zarówno w Kotlinie Jeleniogórskiej, jak i na terenie Dolnego Śląska i Polski.

4. **Publikacje prasowe** – w ostatnim okresie z inicjatywy Fundacji ukazało się kilkadziesiąt artykułów w prasie polskiej i zagranicznej opisujących Kotlinę Jeleniogórską pod kątem niezwykle nagromadzenia zabytków. Były to artykuły w prasie specjalistycznej, obejmujące przedstawienie „Doliny Pałaców i Ogrodów” z punktu widzenia działań konserwatorskich, w magazynach turystycznych, popularnonaukowych oraz w prasie codziennej.

5. **Publikacje internetowe** – osobną grupą działań promocyjnych Fundacji stanowią różnego rodzaju publikacje internetowe obejmujące m.in. portale podróżnicze, turystyczne, kobiece. Najlepszą charakterystyką dynamicznego rozwoju tego nośnika informacji jest liczba kilku tysięcy linków, wyświetlanych dla hasła „Dolina Pałaców i Ogrodów” po wpisaniu w wyszukiwarce Google.

6. **Uruchomienie strony internetowej** Fundacji Doliny Pałaców i Ogrodów (www.dolinapalacow.pl) opisującej poszczególne zabytki w regionie oraz ideę działania Fundacji.

7. **Pozostałą działalność internetową** obejmującą m.in. wpis obiektów zabytkowych z Kotliny Jeleniogórskiej jako haseł w Wikipedii, szlaku turystycznego po obiektach w Google Maps, jak również umieszczanie i opis atrakcji „Doliny Pałaców i Ogrodów” na stronach internetowych innych instytucji, forach oraz blogach internetowych.

8. **Organizację imprez kulturalnych.** Działania te, realizowane w poszczególnych obiektach są koordynowane w ramach Fundacji. Mają na celu stworzenie oferty uzupełniającej dla wszystkich obiektów opartej na organizacji wydarzeń kulturalnych. Są to realizacje zarówno jednostkowe, jak i cykliczne, oparte na kultywowaniu polskich tradycji, np. organizacja koncertów w Stanisławowie, festyny „Mała Wielkanoc”, „Piknik Adwentowy”, „Piknik Mikołajkowy”. Imprezy kulturalne stanowią również

uzupełnienie działań o zasięgu europejskim, jak np. organizowane w 49 krajach we wrześniu każdego roku „Europejskie Dni Dziedzictwa”. W ramach współpracy obiektów został opracowany wspólny kalendarz imprez kulturalnych mający na celu koordynację terminów ich realizacji oraz zakresu i tematyki. Kalendarz ten jednocześnie służy jako baza danych dla obsługi poszczególnych obiektów dotyczących organizowanych wydarzeń kulturalnych.

9. Udział w targach turystycznych. Obiekty oferujące zaplecze hotelowo-konferencyjne uczestniczą w ramach wspólnej promocji w tego typu imprezach pod wspólną nazwą „Dolina Pałaców i Ogrodów”. W ostatnim roku Fundacja prezentowała się na targach turystycznych w Lipsku, Dreźnie, Berlinie, Wrocławiu oraz najważniejszych z punktu widzenia turystyki biznesowej – World Travel Market w Londynie. Jednocześnie w ramach szerszej promocji wymienionego produktu przedstawiciele Fundacji uczestniczą w konferencjach i spotkaniach związanych z rozwojem turystyki biznesowej na Dolnym Śląsku.

10. Wykonanie oznakowania drogowego. W ramach działań promocyjnych został stworzony i oznakowany tablicami drogowymi do zabytków (E22a i E22b) samochodowy szlak turystyczny „Dolina Pałaców i Ogrodów”, prowadzący do poszczególnych obiektów w regionie. System ten obejmuje ponad 100 drogowskazów oraz tablice informacyjne na wszystkich drogach prowadzących do Kotliny Jeleniogórskiej. Obecnie system ten jest rozbudowywany. Docelowo ma objąć 20 obiektów w Kotlinie Jeleniogórskiej i obejmować ok. 230 drogowskazów kierujących skrzyżowanie po skrzyżowaniu do poszczególnych zabytków.

11. Organizację konkursów. Działania promocyjne opierają się również na uczestnictwie w różnego rodzaju konkursach. „Dolina Pałaców i Ogrodów” została w ostatnim czasie wyróżniona: nagrodą Elle Style Awards 2008 w kategorii „Niezwykłe Miejsca”, certyfikatem DOT za najlepszy produkt turystyczny w kategorii „Turystyka Miejska lub Kulturowa”. Działalność związana z Fundacją Doliny Pałaców i Ogrodów została doceniona również nominacją do „Dolnośląskiego Klucza Sukcesu” w kategorii dla najlepszej organizacji pozarządowej. Nagrody otrzymały również poszczególne obiekty zabytkowe związane z „Doliną Pałaców i Ogrodów”: Pałac Paulinum został laureatem plebiscytu miesięcznika *Cztery Kąty* w kategorii Miejsce Szczególne, Pałac Paulinum i Pałac Łomnica zostały nagrodzone w konkursie Generalnego Konserwatora

Zabytków – „Zabytek Zadbane”, Pałac Wojanów za przeprowadzone działania konserwatorskie otrzymał Grand Prix w konkursie „Dolnośląska Budowa 2007–2008”. Obecnie „Dolina Pałaców i Ogrodów” kandyduje do miana najlepszego produktu turystycznego w Polsce w ramach konkursu Polskiej Organizacji Turystycznej.

12. **Podnoszenie rangi zabytków.** W ramach tej działalności powstał Park Kulturowy Kotliny Jeleniogórskiej obejmujący najistotniejsze założenia pałacowo-parkowe w Kotlinie Jeleniogórskiej. Obecnie jest prowadzona procedura wpisu Doliny Pałaców i Ogrodów na listę Pomników Historii Kultury Narodu Polskiego. Uzyskanie tego tytułu pozwoli ubiegać się o wpis na listę Światowego Dziedzictwa UNESCO.

W ramach budowy szeroko rozumianego produktu turystycznego „Dolina Pałaców i Ogrodów”, zarządcy poszczególnych obiektów zabytkowych starają się doprowadzić do ich różnorodności. Oprócz miejsc noclegowych i działalności gastronomicznej w poszczególnych obiektach jest realizowana dodatkowa funkcja wyróżniająca je w skali regionu. W folwarku przypałacowym w Łomnicy jest rozbudowywany skansen pokazujący dawne funkcjonowanie gospodarstw rolnych na terenie Kotliny Jeleniogórskiej, przy jednoczesnym udostępnieniu różnego rodzaju wystaw z tym związanych. W najbardziej reprezentacyjnych salach pałacu w Wojanowie odbywają się konferencje i spotkania biznesowe. W pałacu w Stanisławowie Górnym powołana jest fundacja zajmująca się opieką i promocją twórczości artystycznej z regionu jeleniogórskiego.

Natomiast w drugim pałacu w Stanisławowie Dolnym jest obecnie tworzona oferta domu aukcyjnego związanego zarówno z dziełami sztuki, jak i z zabytkowymi elementami wyposażenia wnętrz. W Dworze Czarne w Jeleniej Górze realizowane są kursy nauki rzemiosł dawnych niezbędnych do działań konserwatorskich związanych z obiektami zabytkowymi. Kursy te obejmują m.in. takie rzemiosła, jak: kamieniarstwo, sztukatorstwo, ciesielstwo, stolarstwo z nastawieniem na doskonalenie dawnych technik wykonywania tych zawodów. Pałac Paulinum w Jeleniej Górze stanowi doskonałe zaplecze hotelowe dla biznesmenów odwiedzających Jelenią Górę. Z kolei Pałac Dębowy w Karpnikach jest obiektem dostępnym jedynie dla gości hotelowych, mogących odnaleźć tu podczas pobytu spokój i relaks nieporównywalny do innych podobnych obiektów na terenie Kotliny Jeleniogórskiej.

Kolejne obiekty, które są obecnie remontowane, już dziś mają w planach realizację funkcji uzupełniających istniejące zaplecze turystyczne Doliny Pałaców i Ogrodów. W folwarku w Bukowcu planowane jest stworzenie Centrum Edukacyjno-Szkoleniowego dla młodzieży z jednoczesnym zapleczem pobytowym o niższym poziomie cenowym w stosunku do innych obiektów zabytkowych. Zaplecze budynków oraz rewitalizowanego w pobliżu blisko 100 ha parku będzie wykorzystywane do prowadzenia różnego rodzaju kursów, szkoleń oraz praktyk z zakresu ogrodnictwa oraz architektury krajobrazu.

Wyżej wymienione działania prowadzone są równolegle z koordynacją ze strony Fundacji współpracy pomiędzy pałacami w celu tworzenia różnorodnej, wzajemnie się uzupełniającej oferty biznesowej. Obecnie wdrażany jest projekt „Dolina Pałaców i Ogrodów – miejsce spotkań” opierający się na wspólnej ofercie biznesowej. W ramach projektu zakłada się organizację wspólnych kongresów, konferencji i szkoleń w poszczególnych obiektach zabytkowych. Obecnie powołuje się jednostkę organizacyjną dbającą o stałą cykliczną organizację spotkań w wymienionych dalej obiektach. W ramach tego projektu Fundacja może zaoferować dzisiaj różnorodną bazę konferencyjną:

- w Pałacu Wojanów – 9 sal konferencyjnych w podziałach na liczbę miejsc maks. 300 + 280 + 60 + 60 + 50 + 50 + 20 + 20 + 20 osób,
- w Pałacu Paulinum – 2 sale konferencyjne dla maks. 100 + 50 osób,
- w Pałacu Stanisławów – salę konferencyjną dla maks. 100 osób,
- w Dębowym Pałacu – salę konferencyjną dla maks. 30 osób,
- w Dworze Czarne – salę konferencyjną dla maks. 150 osób,
- w Pałacu Brunów – 3 sale konferencyjne dla maks. 500 + 120 + 50 osób,
- w Pałacu Łomnica – 2 sale konferencyjne dla maks. 80 + 50 osób,
- w Pałacu na Wodzie – salę konferencyjną dla maks. 50 osób,
- w Pałacu Miejskim „Smyrna” w Kowarach – salę konferencyjną dla maks. 60 osób,
- w domu Gerarda Hauptmana w Jagniątkowie – salę konferencyjną dla maks. 40 osób.

Projekt ten jest realizowany w ramach współpracy Fundacji z Centrum Partnerstwa Publiczno-Prywatnego z Wrocławia, Karkonoską Agencją Rozwoju Regionalnego z Jeleniej Góry i Convention Bureau z Wrocławia.

Fundacja rozpoczęła również współpracę na zasadzie prowizyjnej z biurami podróży, serwisami rezerwacyjnymi typu Booking.com oraz Hotel Reservation Service (w którym jest również możliwość rezerwacji konferencji). Obecnie prowadzone są prace nad przygotowaniem pełniejszej oferty dedykowanej turystyce kulturowej, opierającej się na dziedzictwie Kotliny Jeleniogórskiej i obejmującej m.in. prelekcje, eventy, wycieczki, wystawy i koncerty. W ramach zrzeszonych w Fundacji obiektów nawiązano współpracę m.in. z następującymi organizatorami turystyki: Polen Exclusive, Booking.com, HRS, Orbis Travel, Studiosus Reisen z Monachium, Goerlitz Touristik Matthias Buchwald, Reisedienst Witter, Turpol Karków, Tau Warszawa, Osttouristik Kaestl, Schlesien Touristik, Tourismus GmbH Land und Leute, Bless Kulturreisen, Studiosus.

Odbudowa zabytków w Kotlinie Jeleniogórskiej jest również istotnym czynnikiem rozwoju gospodarczego regionu. Poszczególne obiekty zabytkowe znajdujące się na terenach wsi stanowią istotne, pod względem zatrudnienia w skali mikroregionu, zakłady pracy. W funkcjonujących obiektach zatrudnienie znalazło od 25 do 70 osób, co na terenie całego regionu daje liczbę kilkuset osób pracujących bezpośrednio w obiektach zabytkowych.

Charakter tych obiektów i ich atrakcyjność powoduje, przy odpowiedniej promocji, związanej ze znajdującym się tu dziedzictwem kulturowym, stały wzrost liczby turystów odwiedzających te tereny. Grupy indywidualne i zorganizowane, chcące odwiedzić „Dolinę Pałaców i Ogrodów”, zatrzymują się zarówno w samych obiektach zabytkowych, jak i w bardziej dostępnych finansowo pensjonatach i gospodarstwach agroturystycznych zlokalizowanych w bezpośrednim sąsiedztwie zabytków.

Działania konserwatorskie prowadzone w kolejnych obiektach spowodują w najbliższym czasie zwiększenie samej bazy noclegowej w zabytkach oraz przyczynią się do stworzenia nowych miejsc pracy w poszczególnych miejscowościach, przy jednoczesnym wzroście ich atrakcyjności, co w efekcie będzie stymulować rozwój usług turystycznych opartych na walorach „Doliny Pałaców i Ogrodów”.

Wyżej wymienione działania realizowane są w ramach Fundacji. Niezwykle istotne jest również dbanie o stworzenie odpowiednich regulacji prawnych dla działań konserwatorskich i promocyjnych związanych z zabytkami Kotliny Jeleniogórskiej. Tego typu zapisy znalazły się w następujących dokumentach strategicznych, obejmujących w swoich zapisach „Dolinę Pałaców i Ogrodów”:

- Wojewódzki program ochrony zabytków i opieki nad zabytkami dla województwa dolnośląskiego – określający m.in. potrzebę utworzenia parku kulturowego chroniącego dziedzictwo Kotliny Jeleniogórskiej;
- Strategia subregionalnego produktu turystycznego dla Karkonoszy i Gór Izerskich – określająca, iż jednym z głównych produktów turystycznych, wspieranych systemowo w subregionie, jest „Dolina Pałaców i Ogrodów”;
- Koncepcja rozwoju dla regionu karkonoskiego – określająca m.in., iż jednym z komponentów zrównoważonego rozwoju regionu jest troska o znajdujące się tu dziedzictwo kulturowe;
- Studia uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego dla poszczególnych miast i gmin określające zasady ochrony dziedzictwa kulturowego na terenie Doliny;
- strategię zrównoważonego rozwoju dla poszczególnych miast i gmin – określające, iż jednym z głównych czynników rozwoju gospodarki jest turystyka oparta m.in. na dziedzictwie kulturowym regionu;
- programy rozwoju turystyki na lata 2007–2013 dla poszczególnych miast i gmin – określające, iż jednym z głównych czynników rozwoju potencjału turystycznego jest turystyka oparta m.in. na dziedzictwie kulturowo-przyrodniczym regionu;
- plany odnowy miejscowości na lata 2007–2003 dla poszczególnych miejscowości – określające priorytetowe działania w celu poprawy życia mieszkańców, pośrednio poprzez dziaania zmierzające do rewitalizacji dziedzictwa kulturowego;
- Plan ochrony Rudawskiego Parku Krajobrazowego (w opracowaniu) obejmujący swoimi ustaleniami znaczny obszar Doliny Pałaców i Ogrodów, określający w sposób równorzędny priorytety i działania zmierzające do poprawy środowiska przyrodniczego i dziedzictwa kulturowego na terenie RPK;
- Szlak Turystyczny „Dolina Pałaców i Ogrodów” ustanowiony uchwałą 2445/III/2009 Zarządu Województwa Dolnośląskiego z dnia 17

lutego 2009 r. w sprawie przyjęcia listy szlaków turystycznych o znaczeniu regionalnym dla województwa dolnośląskiego, dający legitymację do skuteczniejszego ubiegania się o dofinansowania w zakresie odbudowy zabytków w regionie;

- Koncepcja Szlaku Turystycznego „Via Montana”, mającego na celu wyznaczenie samochodowej turystycznej trasy, która ma przebiegać w pobliżu najcenniejszych przyrodniczo i kulturowo obszarów Sudetów i Karpat, w tym m.in. poprzez „Dolinę Pałaców i Ogrodów”;

- projekt ED-C III „Via Regia” realizowany przez Wojewódzkie Biuro Urbanistyczne we Wrocławiu (WBU) – mający na celu aktywizację rozwoju obszarów położonych w zasięgu oddziaływania III Paneuropejskiego Korytarza Transportowego, w tym m.in. „Doliny Pałaców i Ogrodów”.

Dzięki tym dokumentom w działania związane z „Doliną Pałaców i Ogrodów”, oprócz Fundacji, zostały zaangażowane m.in. władze wojewódzkie, samorządy lokalne oraz inne instytucje działające w Kotlinie Jeleniogórskiej związane z rozwojem lokalnym oraz działaniami turystyczno-promocyjnymi.

Opisane szerokie działania związane z dziedzictwem kulturowym Kotliny Jeleniogórskiej trwają od ponad dwóch lat. Ich dynamiczny rozwój związany z rozpoznawaniem nowej marki „Dolina Pałaców i Ogrodów” powoduje stałą rozbudowę oferty turystyki indywidualnej i biznesowej opartej na zabytkach regionu. Przy jednoczesnym zaangażowaniu w ten projekt coraz szerszego grona instytucji można mieć nadzieję, że w przyszłych latach nastąpi intensyfikacja działań dążących do pełnej rewitalizacji dziedzictwa kulturowego Kotliny Jeleniogórskiej wraz z umocnieniem niespotykanego w skali europejskiej produktu turystycznego, jakim jest „Dolina Pałaców i Ogrodów”.

